

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 33
46/2018
10. november 2018

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

LITERÁT PETER ŠTRELINGER
PÍŠE O STOROČNICI ŠTÁTU
Strana 4.

ČSR – ROZDIELNA PAMÄŤ
A ROZDIELNE SPOMIENKY
Strana 5.

BOJ ZA SLOBODU INŠPIRUJE
NÁRODY AJ CELÉ ĽUDSTVO
Strana 6.

OSMIČKOVÁ JESEŇ
A DEJINNÉ MEDZNIKY
Strana 7.

VIAC PRAVDY O VYNÁLEZČOVI
– REVERENDOVI J. MURGAŠOVI
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

V uplynulých dňoch sme si – aj my v Matici slovenskej – pripomenuli sté výročie vzniku Československej republiky. A to vskutku reprezentatívnymi podujatiami. Dvadsaťosem dňového októbra sme na bratislavskom Župnom dome odhalili bustu Samuelovi Zochovi, ktorý pripravil prvý textový návrh Deklarácie slovenského národa, ktorým sa slovenský národ prihlásil k spoločnému štátu s Čechmi. O deň neskôr – po štátnych oslavách v Martine – sme zase odhalili bustu Matúšovi Dulovi, ktorý stál na čele Slovenskej národnej rady v časoch vzniku prvej republiky.

Československá republika v rokoch 1918 – 1938 bola pre Slovákov významným obdobím ich dejín. Treba ju však hodnotiť po sto rokoch objektívne. V rámci Európy patrila – iste – v otázkach ľudských a občianskych práv medzi najvyspelejšie štáty. Republika vytvorila pre Slovákov po tvrdých rokoch maďarizácie priestor na rozvoj národnej identity, tvorbu politických elít i štátnych úradníkov, všeobecnú vzdelanosť v slovenskom jazyku a v neposlednom rade aj isté ekonomické zázemie. Historicky bola jednoznačne predvoj k slovenskej štátnosti. Ale jej českí predstavitelia zabúdali na jedno významné právo – a to na právo na sebaurčenie slovenského národa. Žiaľ, idea jednotného československého národa a ideológia čechoslovakizmu, ktorá nemala žiadne historické opodstatnenie, nedovolila Slovákom naplniť očakávanie národného sebaurčenia v rámci štátu. 6. októbra 1938 vyhlásili autonómiu a následne aj Slovenský štát. Napokon v roku 1918 sa Slováci prihlásili k spoločnému štátu oboch národov, kde budú mať rovnoprávne postavenie. Dokonca názov znel: Česko-Slovenská republika, neskôr spojovník vypadol a potlačanie Slovákov pokračovalo dve dekády. Nemožno sa čudovať, že hlasy autonomistov silneli, až napokon zvíťazili.

Matica slovenská má záujem – a je aj jej povinnosťou – všetky historické obdobia a osobnosti slovenského národa hodnotiť objektívne. Bez strachu pred nacionalistami na jednej strane alebo globalistami na strane druhej.

Maroš SMOLEC, šéfredaktor SNN

ISSN 0862-8823
46
9 770862 882007

Pred sto rokmi sa Slováci prihlásili k spoločnému zväzku s českým národom

Hold Deklarácii slovenského národa

Matej MINDÁR – Foto: agentúrny servis

Presne pred sto rokmi – 30. októbra 1918, sa v Turčianskom Svätom Martine stretli predstavitelia všetkých slovenských politických strán a prijatím Deklarácie slovenského národa sa prihlásili k samourčovaciemu právu národov. Týmto samostatným štátoprávnym aktom vyjadrili spoločnú vôľu na vytvorenie spoločného štátu s bratským národom Čechov. Tridsaťosem dňového októbra 2018 práve v Martine sa pod záštitou predsedu vlády SR Petra Pellegriniho zavŕšili spoločné celonárodné česko-slovenské oslavy pripomínajúce sté výročie založenia Československej republiky a prijatie Deklarácie slovenského národa za prítomnosti najvyšších ústavných činiteľov Českej a Slovenskej republiky.

Slávnostný program sa začal nástupom slovenských a českých vojakov čestnej stráže pred budovu bývalej Tatra banky, v ktorej pred sto rokmi okolo dvesto slovenských národných a politických činiteľov z celého Slovenska prijalo Deklaráciu slovenského národa.

LOGICKÉ RIEŠENIE

Predstavitelia oboch štátov si slávnostne uctili ich pamiatku kladením vencov pod pamätnú tabuľu pripomínajúcu túto významnú historickú udalosť. Program pokračoval príhovorom prezidenta SR Andreja Kisku, v ktorom okrem iného zaznelo: „Ako prezident SR nepoznám dve krajiny, ktoré by si k sebe boli bližšie ako Slovensko a Česko.“ Český prezident Miloš Zeman v mene českého národa poprial Slovákom lásku, priateľstvo i šťastnú budúcnosť. Predseda Senátu ČR Milan Štěch konštatoval, že „vzájomné súžitie našich národov nebolo vždy bezproblémové. Tieto problémy sa ani po roku 1990 nedali úspešne riešiť. Z tohto pohľadu bolo naše pokojné a kultúrovane rozdelenie na dva samostatné štáty logické riešenie“. Všetky príhovory sa niesli v duchu úprimného česko-slovenského porozumenia a spolupráce.

Pred druhou budovou Matice slovenskej v Martine odhalili počas osláv Deklarácie slovenského národa bustu Matúša Dula, ktorý bol vtedajším predsedom Slovenskej národnej rady. Na fotografii predseda ustanovizne M. Gešper a starostka rodnej obce M. Dula Biatnice i. Súkeniková.

Predseda NR SR Andrej Danko pripomenul, že Martin „má v dejinách slovenského národa významné miesto. V tomto malebnom meste vznikla okrem iných ustanovizní i naša milovaná Matica slovenská“. V slávnostných príhovoroch pokračovali aj obaja premiéri Peter Pellegrini a Andrej Babiš. K oslavám sa pripojila i Matica slovenská, ktorá pred svojou druhou budovou v Parku sv. Cyrila a Metoda slávnostne odhalila bustu predsedu Slovenskej národnej rady, predsedu

Maticy slovenskej a signatára Deklarácie slovenského národa Matúša Dula. V príhovore na slávnostnom akte predsedu MS Marián Gešper povedal: „Matúš Dula je do istej miery neopránene zabudnutou postavou slovenských dejín. Ak vezmeme do úvahy jeho rôznorodé aktivity pre národ, ako aj taktickú politickú vyspelosť, najmä v roku 1918, máme jednoznačnú povinnosť si ho pripomenúť, aby sa stal živou súčasťou kolektívnej pamäti národa.“ Na tomto slávnostnom podujatí

sa zúčastnil aj predseda Národnej rady SR Andrej Danko a vo svojom prejave zdôraznil: „Je pre mňa neskutočná česť, že som mohol byť na odhalení busty Matúša Dula, ktorú si právom zaslúži. Bez ľudí ako on by nebolo ani dnešné slobodné Slovensko. Je jeden z dejateľov, ktorí si zaslúžia oveľa častejšie pripomínanie.“

ZASLŮŽENÉ POCY

Rovnakéj pocy Matice slovenskej sa dočkal aj prvý slovenský bratislavský župan a signatár pôvodnej Deklarácie Samuel Zoch. Jeho sochársku podobizeň 29. októbra slávnostne odhalili za prítomnosti predsedu MS Mariána Gešpera, správcu MS Maroša Smolca a bývalého prezidenta SR Ivana Gašparoviča pred budovou bývalého Župného domu na Župnom námestí v Bratislave. „Samuel Zoch bol jedným z významných autorov Deklarácie slovenského národa, ktorou sa slovenský národ pred sto rokmi prihlásil k spoločnému štátu Slovákov a Čechov,“ pripomenul správca MS Maroš Smolec. Slovenská verejnosť však o ňom príliš veľa nevie. Preto sa ho takýmto spôsobom usilujeme popularizovať a pripomínať si jeho zásluhy pre dnešné Slovensko.“

Viac na strane 11

3 OTÁZKY PRE:

JUDr. Mariána GEŠPERA, súčasného predsedu Matice slovenskej

Busty pre obetavých národovcov

• **Meno Matice slovenskej v posledných dňoch zarezonovalo v súvislosti so storočnicou vzniku prvej Československej republiky. Ako Matica hodnotí obdobie republiky 1918 – 1938?**

Tridsiaty október 1918 bol prelom v dejinách slovenského národa. Oslobodenie od rakúsko-uhorskej tyranie v roku 1918 umožnilo slovenskému národu sa nadýchnuť po viac než storočí stupňujúcej sa agresívnej maďarizácie. Veď polofeudálny maďarizačný uhorský režim negarantoval ani základné slovenské národné práva, čo sa prejavovalo aj v tom, že sme nemali povolené ani jedno slovenské gymnázium, nieto ešte univerzity. V novej republike nás popri pozitívach čakali aj nové problémy, predovšetkým zápas so stupňujúcim sa čechoslovakizmom.

Velkým pokrokom bolo, že konečne mohli pôsobiť slovenské politické strany, celkovo sa poslovenčilo školstvo, obnovila Matica slovenská a došlo k nebyvalému rozvoju slovenskej národnej kultúry. Dejiny sa však vznikom ČSR nekončili, čakali nás nové boje a ďalšie dejinné milníky smerujúce k roku 1993.

• **Matica odhalila 29. októbra v Bratislave bustu S. Zocha a o deň neskôr po štátnych oslavách v Martine bustu M. Dula...**

Zoch a Dula boli nezištní a obetaví národovci. Odhodlane bojovali za slovenský národ v čase, keď len prihlásenie sa k Slovákom znamenalo perzekúciu. V prípade Dula, ktorý celý život neúnavne zápasil s uhorským režimom, muselo byť veľkým zadostučiním, keď ako

predseda SNR 1918 vystavil maďarom spravodlivý účet.

• **Budete v takýchto aktivitách pokračovať?**

Matica slovenská dokázala aj v týchto podujatiach svoje nezastupiteľné miesto v spoločnosti. Veď nielen pri oslavách sto sedemdesiateho výročia Žiadostí národa slovenského v Liptovskom Mikuláši či oslavách vyhlásenia SNR 1848 na Myjave sme mali hlavný podiel na celkovej organizácii týchto celonárodných podujatí. Často iba Matica si dôsledne pripomenula mnohé zabudnuté národné osobnosti viažu sa k výročiam magických osmičiek tohto roka, a to v rôznych častiach Slovenska.

Zhovárал sa Pavol JAVORSKÝ
Foto: archív SNN

V SNN 47/2018
SI PREČÍTAŤE

■ Bez minulosti niet prítomnosti ani budúcnosti; v umeleckej tvorbe to platí takisto!
■ Najstarším pôvodným usídleným národom v Európe sme práve my Slováci
■ Biatlonista Pavol HURAJT: Kľúčom k úspechu bol dobrý beh s úspešnou strelbou

Diagnóza súčasnej doby

Roman MICHELKO

Nestáva sa často, aby blog mladej študentky vyvolal takú hystériu ako v prípade Lívie z bilingválnej sekcie gymnázia v Spišskej Novej Vsi. O čo vlastne išlo? V podstate o „takú nevinnosť“. Gymnazistka si „dovolila“ verejne povedať svoj názor, že Európa má svoju históriu, kultúru, svoje hodnoty, ktoré sa tvorili celé stáročia, že európska kultúra je veľmi rozmanitá a hodnotná a Európania nie sú odkázaní na export iných kultúr, ale vystačia si sami. Ako istú, možno aj cieľnú provokáciu použila vetu, že si myslí, že dnes a hľadám aj v budúcnosti bude normálne, ak Slovenka nebude černoška, ale politicky korektné povedané osoba kaukazského typu (rozumej beloška).

No a po tomto pre normálneho človeka úplne štandardnom posolstve sa rozpútala hystéria. Noví normalizátori sa okamžite vyrojili.

Polemizovať s obsahom jej posolstva je však veľmi ťažké. Aby kritici presvedčili o škodlivosti a nebezpečnosti jej názorov relevantné množstvo ľudí, nasadili inú stratégiu. Začali robiť to, čo im ide najlepšie – kádovať a kráľovať: vraj kontroverzná Lívia je členkou mládežnickej organizácie Kotlebovej strany. Toto tvrdenie, samozrejme, ničím nepodložili. No a Benčík či Smatana nemôžu byť meradlom objektivnosti či pravdy pre nijakého normálneho človeka.

Každopádne, extrémne bolševické myslenie sa prejavilo aj v návrhoch, čo s „nešťastnou“ Líviou. V plejádě totalitných návrhov, ako naložiť s Líviou za jej „megapoklesok“, dominoval návrh na okamžité vylúčenie zo školy. Veru, naši bolševici na pravici nič zlé nezabudli a nič nové sa nenaučili. Táto kauza však naplno uká-

zala, v akej dobe žijeme. Za nepohodlné názory nás ešte neposielajú do Jáchymova či gulagu, ale naplno zúri normalizácia ako vyšitá. Ľudia, ktorí si dovoľia mať názor, ktorý sa vymyká mediálnemu mainstreamu, sú zatiaľ „popravovaní“ len medi-

KOMENTÁR

álne. Niečo o tom viem aj z vlastnej skúsenosti.

V súčasnosti prežívame takmer dokonale dejá vu povestných sedemdesiatych rokov. Ľudia sú profesijne likvidovaní za vyslovenie svojho názoru. Čas otvorenej a demokratickej diskusie, ktorý bol vo verejnom priestore prítomný na začiatku deväťdesiatych rokov, je nenávratne preč. Dostali sme sa do čias jediných nositeľov pravdy, ktorí takmer bez zvyšku okupujú verejnoprávny priestor.

Šnúra osmičkových osláv

Maroš M. BANČEJ

Od začiatku tohto roka začali médiá zdôrazňovať, že ide o takzvaný „osmičkový rok“, čo najmä pre novinárov znamenalo šancu pohrať sa s rôznymi výročiami. Samozrejme, pripojili sa aj ďalšie kultúrno-spoločenské subjekty, verejnoprávnu RTVS počnúc cez Slovenskú národnú galériu a múzeum až po SAV. Február 1948 a s ním spojený komunistický puč bol takpovediac ešte len zahrievacím mediálnym kolom. Prvým kameňom v osmičkovej mozaike, na ktorú azda najlepšie zareagovala Slovenská národná galéria, ktorá týmto kľúčovým dátumom odštartovala ambicióznou a s odstupom času aj vydarený blok „osmičkových výstav“. Máj, ktorý bol v znamení meruňských rokov a s tým spojených Žiadostí slovenského národa v Liptovskom Svätom Mikuláši, bol mediálne slabšie pokrytý. Niet sa ostatne čomu čudovať. Témy

štúrovcov a boja Slovákov za národnú svojbytnosť nepatria u mainstreamových médií medzi tie vychytené. No médiá si to bohato vynahrádili v auguste. Náhle sa na scéne objavil Alexander Dubček v mnohých podobách. Ako divadelná hra, ako filmový

POZNÁMKA

dokument a, samozrejme, aj ako subjekt celého radu kníh v rôznych žánroch. Ostáva len dúfať, že sa čo-to z tejto zálahy dubčekovských materiálov nalepieť aj na mladú a najmladšiu generáciu, ktorá podľa prieskumov začína trpieť doslova fatálnymi medzerami, čo sa našich novodobých dejín týka. Mimochodom, je zaujímavé, ako sa väčšinou tvorcovia napríklad umeleckých žánrov venovaných tejto kľúčovej postave Pražskej jari vyhli novembrovému zástoju Dubčeka

vo vtedajšom politickom kvase a jeho dodnes nie práve najtransparentnejšie vysvetlenej tragickej smrti. Jedno je však zrejme, spomienky na augustové udalosti v roku 1968 boli skutočne mediálne, ale aj čo sa podujatí týka, bohato exploatované. Keď sa však s odstupom času pozrieme na celú tú záľahu článkov, blogov, diskusií či reportáží z podujatí, nedá sa nevšimnúť si jeden znepokojujivý jav. V mnohých prípadoch sa pripomenutie tohto významného, pre Česko-Slovensko nesporne tragického dátumu zvrtilo na viac či menej štvavú kampaň proti Rusku. Kampaň vedenú presne v intencích z USA naoktrojovanej idey Ruska, ako momentálne jedného z najväčších strašiakov nielen európskej demokracie. Mnohokrát až nenávistné reakcie sa spojili do jedného chóru s témami, akými sú takzvané „anexia Krymu“, udalosti na Ukrajine a trebárs

aj špiónsky bestseller „Skripaľovci“ či „ultra nebezpeční“ motorkári Noční vlci. Skrátka, historický fakt, že išlo o „bratskú pomoc vojsk Varšavskej zmluvy“, bol zasunutý do úzadia spolu s vtedajšou geopolitickou situáciou a stavidlá protiruskej hystérie sa v mnohých médiách otvorili naplno. V tejto súvislosti bude zaujímavé sledovať, či sa podobné horlivo protineemecké články objavujú aj o rok v marci pri výročí okupácie Čiech a Moravy vojskami wehrmachtu. Tak či tak, išlo priam o učebnicové využitie či skôr zneužitie historických výročí na súčasné geopolitické hry mocných.

Napokon sme sa dočkali aj výročia najkrušnejšieho a pre moderné dejiny Slovákov a Čechov najvýznamnejšieho, ktorým bolo sté výročie vzniku Česko-Slovenska. Bez preháňania možno povedať, že oslavy storočnice, ktoré sa konali 29. októbra 2018 v Martine, zniesli aj tie najprísnejšie kritériá a boli skutočne dôstojným pripomenutím tejto kľúčovej dejinnej udalosti. Aj médiá udržali objektívnu líniu, aj keď sa už napríklad nezmienili o menších sprievodných podujatiach, ako bola Maticou slovenskou spoluorganizovaná výstava Súžitie a hodnoty dvoch národov a kultúr, o ktorej píšeme na strane 9.

AKO BOLO, ČO BOLO

Pred pár týždňami by sa bol Vinco Šikula dožil osemdesiatich dvoch rokov. Skvelý spisovateľ, neopakovateľný rozprávač a čitateľ slovenských dejín a umenia. Vyrástol v katolíckej rodine. Hovorieval, že na organe začal hrať preto, že v päťdesiatych rokoch v nich zastrelili organistu. V tých časoch internovali farárov a ľudia sa zvykli postaviť na ich obranu. Keď na omši farár zaspieval: Dominus vobiscum, no organista neodpovedal: Et cum spiritu tuo, v kostole bolo ticho. Organista bol mŕtv a odpovedal Vinco, ako sa to naučil kláštornej škole. Po omši mu farár prikázal: „Ty si bol v kláštore. Musíš chodiť do kostola a budeš mi odpovedať!“ Po čase ho farár požiadal, nech si to vyskúša na organe. On to skúsil už v kláštore, potom pokračoval na konzervatóriu. Učil sa síce na lesný roh, ale hrával aj na klavír. Od klaves ku klavesom nebolo ďaleko. Vinco bol s vierou zžitý od detstva. Ako študent konzervatória schovával vo svojej izbičke na priváte gréckokatolíckeho

farára, ktorého hľadala ŠTB. K literatúre priľnul v okruhu skvelých umeleckých súptníkov básnikov Jozefa Mihalkoviča a Jána Stacha, prozaika Rudolfa Slobodu či režiséra Ela Havettu, ktorý v tých časoch zažil

ducha vojrovej tragiky nájdete v Hronského Pisárovi Gráčovi a Šikulových Majstroch či v jeho novele Vojak.

Vinco sa hlásil k Hronskému tak ako k ďalšiemu, za prago-centrického komunizmu nežia-

u univerzity a poslali do trnavskej nemocnice, kde u neho, na patológii pracovala ako sestrička Vincova sestra, ktorá bývala predtým mniškou. Robila u neho do onoho prvého mája, keď profesor emigroval. Znie to

a triezvy či pod parou zarcitoval: „Ó, zem ty krásna, sladká máti moja, / za tichých nocí v mojich snoch sa veziš, / živičný pozdrav nesie vánok z chvoja, / mesačnou cestou v ústrety mi bežiš, / kde naše malé rodné chaty stoja, / sťa hviezda teplé, krásna máti moja.“

V roku 1991 Vinco napísal: „Kedysi túto báseň pokladali za jednu z najkrásnejších slovenských básní. Neskôr sa o nej ani o jej autorovi nehovorilo. Som rád, že prišiel čas, aby sa do našich srdiec vrátila aj úprimnosť básne môjho priateľa, ktorého som nestihol potešiť slovami, že v srdci stále nosím jeho verše.“ Toto napísal Šikula za existencie česko-slovenského štátu. Ako by to bolo s tým návratom dnes za samostatnej Slovenskej republiky, keď viera a láska k národu začínajú byť nežiaduce, čo ilustruje vyhlásenie organizátora ministerstvom kultúry dotovaného hudobného festivalu: „Národne, kresťanský a podobne orientované kapely nemajú miesto na festivale Pohoda. Ak mám byť úprimný, ani by nemali vôbec existovať a hrať!“

O Šikulovi, Cigerovi Hronskom a Žarnovovi

Peter VALO

s filmami Slávnosť v botanickej záhrade a Lalie poľné. V oboch si Vinco aj zahrál a pre druhý dokonca napísal scenár. Vinco o spolupráci s Havettom uvažoval aj pri ďalšom scenári. Predlohou bola poviedka zakázaného veľikána slovenskej prózy Jozefa Cigera Hronského Domov. Scenár sa nerealizoval, ale Hronského poetiku a pohľad na svet cítiť v Šikulových knižkách. Majú spoločný pohľad na človeka vo vojne. Hronský bojoval pri Piave tak ako Šikulov otec. Spoločného

duchu autorovi Andrejovi Žarnovovi. V novembri, presne devätnásteho, si pripomenieme stopäťnásť rokov od jeho narodenia. V časoch, keď to nebolo žiaduce, nám mladším zanietene rozprával o profesorovi patológii MUDr. Františkovi Šubíkovi, čo písal svoje básne pod umeleckým menom Žarnov a zároveň bol v komisií súdnych lekárov, ktorí vydali svedectvo o stalinových zločinoch v Katynskom lese. Po vojne bol nebezpečný, lebo priveľa vedel. Vyhodili ho

absurdne, ale práve jemu, vykričanému ľudákovi, prikázali, aby pripravil organizáciu prvomájového sprievodu, čo profesor Šubík urobil, no v čase, keď iní nadšene pochodovali ulicami Trnavy, on už bol za hranicou. Vinco s nadšením rozprával o stretnutí so Žarnovom v Ríme. Zároveň vyjadril ľútosť, že bolo krátkučké, že sa nemohli porozprávať dlhšie, že mu obľúbený básnik pretiekol pomedzi prsty. Ba nestihol sa mu ani pochváliť, že jeho verše pozná naspamäť,

Proces spravodlivosti sa začal Veľkým Slavkovom – bude pokračovať (?)

Za všetkým hľadaj Andreja Kisku...

Ludovít ŠTEVKO – Karikatúra: Lubomír KOTRHA

Hlasovanie o najdôležitejšom zákone tohto volebného obdobia – o voľbe ústavných sudcov, sa po dlhom nočnom rokovaní v parlamente skončilo neúspechom. Dôvod neúspechu videl predkladateľ ústavného zákona minister spravodlivosti Gábor Gál v tom, že nenašiel podporu u opozície, ktorá celý proces prijímania zákona spolitizovala.

Myšlienka zlepšiť túto časť ústavy sa tak minula účinkom a skončila v parlamentnom koši neprijatých zákonov. Okrem niektorých „odborníkov“ z radov opozície (ako Galko a Nicholsonová) sa o to „zaslúžil“ najmä prezident Andrej Kiska, ktorý vyvolal proti vládnemu návrhu negatívnu kampan. Tým, že poslanci Národnej rady SR v noci z 23. na 24. októbra neschválili ústavný návrh zákona o zmenách pri voľbe sudcov Ústavného súdu SR situáciu mimoriadne komplikovali.

■ DEVÄŤ Z TRINÁSTICH

Problém je v tom, že podľa doterajšej legislatívnej úpravy sa už vo februári 2019 končí funkčné obdobie deviatim z celkového počtu trinástich ústavných sudcov a poslanci musia zvoliť osemnásť kandidátov, aby z nich mohol prezident vybrať deviatich na dvanásťročné funkčné obdobie. Menším problémom bude vybrať v parlamente v krátkom čase taký veľký počet vhodných kandidátov a ďalší, väčší problém bude spočívať vo výbere a v ich vymenovaní samotným prezidentom. Hrozí recidíva omnoho vážnejšej ústavnej krízy, akú Slovensko zažilo v minulosti, keď Andrej Kiska odmietol vymenovať ústavných sudcov navrhnutých parlamentom a Ústavný súd SR bol tri roky ochromený.

Máme to všetci v živej pamäti: Ústavný súd SR vtedy dvakrát rozhodol, že prezident musí vymenovať ústavných sudcov a podobne sa

vyjadriala aj Benátska komisia, na ktorú sa Kiska odvolal, a napriek tomu dlhý čas trvalo, kým pochopil, že jediným bezpodmienečným príkazom, ktorý musí prezident dodržiavať, je Ústava Slovenskej republiky. Nevedno, ako bude hlava štátu postupovať v tomto akútnom prípade. Rozhodujúci je faktor času a ten je veľmi krátky, limitovaný februárom 2019. Ak dovtedy nebude vymenovaný potrebný počet kandidátov, Ústavný súd SR nebude prakticky jestvovať, lebo na rozhodovanie nebude mať dost sudcov. Bude existovať len v teoretickej rovine. Podľa ministra spravodlivosti sa dajú dobrí kandidáti na ústavných sudcov voliť aj podľa starého systému.

■ IBA FLOSKULA

„Sčasti nám však prešla zmena rokovacieho poriadku, ktorá voľbu otvára,“ uviedol a doplnil, že bude zabezpečené živé vysielanie zo schôdze parlamentného ústavnoprávneho výboru, kde budú mať možnosť klásť kandidátom otázky nielen poslanci, ale aj prezident. Šéf rezortu spravodlivosti ponúka v tomto prípade iba slabú útechu, lebo nevidí do hláv poradcov súčasného prezidenta, ktorým podľa doterajších skúseností nejde o formu voľby kandidátov na ústavných sudcov v samotnom parlamente, ale o vyššie rozhodovacie kompetencie hlavy štátu, aby mal ústavnú právomoc nevymenovať sudcu, ktorého navrhne parlamentná koalícia väčšina. Znie to

absurdne, ale poučenie z minulosti je už raz také. Kiskovo volanie po odbornosti sa ukázalo ako planá floskula, keďže vieme, že v nedávnom čase nechcel vymenovať do funkcie sudcu Ústavného súdu SR ani profesora práva JUDr. Mojmíra Mamojku, CSc., skúseného odborníka a bývalého predsedu Ústavnoprávneho výboru NR SR.

■ CHCE SVOJICH

Čo je pravou príčinou zápasu o zlepšenie zákona o voľbách sudcov do Ústavného súdu SR? Nezaradený poslanec Peter Marček to povedal adresne, keď vyjadril svoje sklamanie z neúspešného hlasovania v parlamente: „Bol som si vedomý, že každý hlas bude potrebný kvôli zmene voľby ústavných sudcov, aby si náš úžerník, daňový podvodník a pozemkový podvodník nemohol vybrať svojich sudcov...“ Netreba konkretizovať, na koho mieril nezaradený poslanec. Vedia to koalíčni i opoziční poslanci, vie to väčšina občanov, akurát o tom mlčia médiá a mimovládne organizácie.

Animozita, ktorú prechováva voči súčasnej vláde prezident Kiska, je očividná a očividné je aj jeho úsilie mať pod kuratelou najvyššiu súdnu moc v štáte, teda ústavný súd ako vlastné politické politbyro. Opozícia sa pritom v parlamente správala ako v tej čudnej rozprávke – ani nahá, ani oblečená, ani proti, ani za pôvodný vládný návrh, podľa ktorého mal sudcov ústavného súdu zvoliť par-

lament trojpätinovou väčšinou, bez rozhodovania prezidenta. Napokon opozícia išlo len o to, že treba znieť pod čiernu zem akýkoľvek návrh, lebo z každého vraj trčalo ako slama z čižmy, že sa do ústavného súdu chce dostať Robert Fico, čomu bolo treba zamedziť za každú cenu. A pretože Ficovo meno bolo pri hlasovaní zaklíňadlom, všetko zostalo po starom ako zakliate.

■ MÝTUS O NEZÁVISLOSTI

Ak doteraz bezdôvodne platilo, že za všetkým treba hľadať Fica, tak odtiaľ odôvodnene platí, že za všetkým je Kiska, úchylka v slovenskej politike, človek s pochybnou minulosťou, opantaný túžbou vládnúť. Súčasný dosluhujúci prezident je produkt poradcov a imidžmejkrov, ktorí sa trafili v prezidentských voľbách do nálady slovenských voličov volajúcich po nadstranickosti, nezávislosti a morálnosti v politike. Bol to krutý omyl Slovákov. Kiska nie je a nikdy nebol nezávislý. Ani v časoch, keď stál na cele závodnej organizácie Socialistického zväzu mládeže v Poprade, ani v čase prevádzkovania úžerníckych splátkových spoločností, ani vtedy, keď

ako prezident zneužíval v politickom boji proti vláde smrť mladého novinára a vôbec nie vtedy, keď nechcel vymenovať sudcov Ústavného súdu SR.

Dnes sa prezident Kiska tvári ako arbiter stojaci nad všetkým politickým pechorením, ako strážca demokracie, hoci sa za ním ťahajú ako červená niť jeho vážne prešľapy podnikateľa i prezidenta, ktorý nekonal v súlade so zákonmi a s morálkou. Lenže aj prezident sa raz musí zodpovedať, bez ohľadu na schopnosti svojich advokátov a liberálnych novinárov, ktorí by ho obhajovali, aj keby spáchal bankovú lúpež. Taká je už črta nášho podkarpatského vývoja. V Česku sľniečarskí novinári kritizujú Miloša Zemana za jeho otvorenosť, za nekompromisné štátnické postoje a názory a na Slovensku vychvaľujú Andreja Kisku za protipolitické činy, mlčia o jeho nezákonom konaní v prezidentskej kampani, o podozreniach z daňových a pozemkových podvodov. Proces spravodlivosti sa však už v kauze Veľký Slavkov začal a zrejme bude pokračovať. Do jari to hádam nejako vydržíme.

Zaujímavá výstava o tom, ako sa zrodila metropola východného Slovenska

Osmičková jeseň a dejinné medzníky

Text a foto: Martin JARINKOVIČ

K celoslovenským spomienkovým podujatiam vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov pred sto rokmi sa pripojilo aj Východoslovenské múzeum v Košiciach a Štátny archív v Košiciach spoločnou výstavou pod názvom Košice 1918 – 1938. Zrod metropoly východného Slovenska. Výstava je vyvrcholením série podujatí Košického samosprávneho kraja pod názvom Osmičková jeseň.

Zámerom tvorcov výstavy bolo pripomenúť si obdobie dvoch decénií trvania prvej Československej republiky, počas ktorých sa vytvoril Košická župa po prvý raz v histórii východného Slovenska stalo administratívnym celkom s Košicami ako prirodzeným centrom tohto regiónu. Ambíciou autorského a realizačného kolektívu bolo prezentovať túto tému inovatívnym spôsobom aj za pomoci využitia najnovších technických vymožeností. Návštevníci tak na výstave môžu vidieť počítačovou 3D vizualizáciu dvoch najvýznamnejších objektov – hlavnej pošty a policajného riaditeľstva, symbolizujúcich modernizačný rozvoj Košíc za éry prvej republiky. Vďaka veľkorysej podpore Košického samosprávneho kraja sa zas podarilo do výstavných priestorov nainštalovať dve technické novinky, tzv. „Monkeybooky“, teda elektronické knihy umožňujúce návštevníkom pohodlným spôsobom čítať a listovať v množstve naskenovaných originálnych dobových dokumentov a fotografií. Samotná výstava je priestorovo poňatá naozaj veľkoryso, keďže je rozložená na ploche vyše päťsto štvorcových metrov a zaberá celé prvé nadzemné podlažie historickej účelovej budovy Východoslovenského múzea v Košiciach.

Výstava, ako vznikla metropola východu Košice, bola súčasťou celoštátnych osláv vzniku prvej Československej republiky, ktoré sa konali niekoľko dní po celom Slovensku.

V úvodnej časti navodzujú dobovú atmosféru kolekcia dobových plagátov zo súkromnej zbierky košického rodáka veľvyslanca Slovenskej republiky pri Svätej stolici Mareka Lisanského. Ďalej sa prezentuje komplikovaný proces začlenenia východného Slovenska do Československej republiky, vývoj administratívneho zariadenia a silových zložiek štátu v regióne (armáda, četníctvo a polícia). Ozvláštnením je rekonštrukcia dobového interiéru četníckej stanice. V tretej miestnosti, zameranej na architektúru a utváranie verejného priestoru, sa dôraz kladie na prezentáciu rozmachu modernej výstavby a mapovanie osudov prvorepublikových pamätníkov v meste, medzi ktorými vystupuje do popredia impozantný pamätník generála Milana Rastislava Štefánika, ktorý odzrkadľuje pohnuté dejiny metropoly východu v búrlivom 20. storočí. Bronzovú sochu slovenského veľkána, vysokú 4,2 metra, odhalili na Hlavnej ulici v Košiciach na desaťte výročí Štefánikovej tragickej smrti 4. mája 1929 z iniciatívy Združenia východoslovenských akademikov pre výstavbu pamätníka generálovi M. R. Štefánikovi. Socha síce prežila prvú republiku (česko-slovenskí vojaci ju po Viedenskej arbitráži v novembri v roku 1938 previezli do Prešova a 6.

mája 1945 bola vrátená na pôvodné miesto), neprežila však socializmus. Po tom, čo ju v roku 1952 odstránili z podstavca, v roku 1957 ju roztavili. Pokusy o prinávratenie Štefánika do Košíc po páde socializmu ostali, žiaľ, neúspešné. V ďalších priestoroch múzea sa dáva priestor životnému štýlu, móde, kultúre bývania a kaviarskému životu v meste. Atmosféru dobovej triedy ľudovej školy ilustruje interiér zapožičaný z Múzea školstva a pedagogiky. Popri školstve má v expozícii miesto aj kultúra a bohatý spolkový život. Záver výstavy patrí symbolom republiky, korunovej mene a medailérskej tvorbe. K najväčším unikátom výstavy iste patria stoličky z pozostalosti M. R. Štefánika.

Dvadsaťročie prvej Československej republiky demokratizáciou spoločenského zriadenia umožnilo dovtedy nebývalý rozvoj slovenskej kultúry a školstva. Jedným z najväčších výtvarných prvkov republiky bola ničím nehatená možnosť vyučovania v slovenskom (resp. ako ho vtedajší čechoslovakisti označovali – československom) jazyku od základných škôl až po vysoké školstvo, čím sa po rokoch umožnila výchova mladej generácie slovenskej inteligencie.

Znovuzrozeniu uhorským režimom umrtného kultúrno-spoločenského a intelektuálneho života Slovákov v rámci novej republiky významne pomohol začiatkový impulz z Čiech. Preto ani neprekvapuje, že aj pri zrode slovenského košického spolkového života veľkú rolu zohrali českí štátni úradníci, pedagógovia a intelektuáli. Svoj podiel mali aj na založení košického miestneho odboru, historicky najvýznamnejšej slovenskej spolkovovej ustanovizne Matice slovenskej, ktorý vznikol 10. novembra 1919.

BESEDNICA

Po „revolúcii“ v osemdesiatom deviatom sa bratislavské Námestie SNP stalo obľúbeným miestom pre pokusy o ďalšie revolúcie. Stretáva sa tam na jednej demonstrácii od päťdesiat tisíc do stotisíc ľudí. Závisí od uhla pohľadu alebo straníckej príslušnosti dotyčného novinára či médiá. Zatiaľ sú pokusy o ďalšie revolúcie neúspešné. Vajatali hory, porodili myš. Ale pracuje sa na tom... Scenáre demonstrácií sú viac-menej rovnaké, obsadenie väčšinou tiež. Cieľ je jeden. Ako odtisnúť jedných od válova a pripustiť ďalších.

Demonštračné fórum

Nič by som proti týmto rodinným stretnutiam nemal, keby to nerobili v centre nášho najväčšieho mesta a po pracovnom čase. Hovorím v mene občanov polovice mesta, ktorí sa chcú len dostať do pubov (pre Slovákov preklad – krčiem) na druhej strane mesta cez demonštrujúcu masu. Presuny medzi krčmami a na trase krčma – domov sú sťažené. Okrem strkania riskujeme, že sa dostaneme do zorného poľa kamier. Následne do televízií. Ťažko sa potom manželke vysvetľuje, že ruka na chrbte dlhonohej blondíny sa ocitla len náhodou pri dvíhaní transparentu. Výhovorka – komu veríš, vlastným očiam alebo mne – nezaberie vždy. Takisto sa dostávame do podozrenia, že s mottom námestného večierka súhlasíme alebo, nedajbože, nesúhlasíme. Aj keď nevieme, čo je správne. Správne by pritom bolo zrušiť DPH na nápoje. Najmä alkoholické. Možno už bola aj taká demonstrácia...

O problémoch netreba hovoriť, o problémoch netreba demonštrovať, problémy treba riešiť. Niečo ako Forum Romanum. Priestor najnovšieho exletiska je ako stvorený na vytvorenie Námestia permanentnej revolúcie. Alebo by sa profesionálne zhromaždisko dalo nazvať Národný demonštračný štadión. Prefinancovanie výstavby z eurofondov – Program na zvýšenie kultúry demonštrácií.

Vytvorením fóra by sa odstránilo veľa problémov. Na poriadok by dozerala mestská polícia, neboli by potrebné nijaké policajné manévry s vodnými delami, hoci... nikto nevie. Stredom by išiel bezpečnostný múr na oddelenie prívzrencov koalície a prívzrencov opozície. Prívzrenci nezariadení alebo zavrhuť by boli v osobitnej časti bez výhľadu na tribúnu. Klimatizované kabíny pre televízie. Štúdio na nahrávanie bitia nevinných diev s kvetinkami ťažkoodenami. Zabudované nápisy All for ... s možnosťou dopĺňania mien a miest. Sklady a ateliéry na výrobu transparentov. Program demonštrácií podľa dní a hodín. Vstupenky do prvých radov prostredníctvom agentúr cez internet. Keďže na demonštrácie by sa chodilo cez počítačové zariadenia, odpadli by pochybnosti, koľko tisícok ľudí sa zhromaždilo. Čo je dobre alebo zle. V krajských a okresných mestách by boli Námestíčka permanentných revolúcií. Percentuálne k počtu obyvateľstva je tam nižší počet kaviarenských povaľčov, večných študentov a tiežumelcov. Lebo peniaze sa delia v Bratislave. Údajne.

Milan ČASNOCHA MIKŠ

Vítaný dokument pre záujemcov o históriu o kňazovi vynálezcovi Viac pravdy o Jozefovi Murgašovi

Juraj HAVRAN – Foto: Muzeum Rijeka, Chorvátsko

Prvá medzinárodná vedecká konferencia o živote a diele J. MURGAŠA k sto päťdesiatemu výročiu jeho narodenia v roku 2014 nanovo objasnila podmienky formovania jeho osobnosti a profesionality. Podujatie zorganizovali Štátna vedecká knižnica – Literárne a hudobné múzeum v Banskej Bystrici s úmyslom „prezentovať nové poznatky výskumu postavené na dôkazoch a artikulovať tak miesto Jozefa Murgaša v dejinách“. Zborník príspevkov z konferencie s prílohou elektronickej verzie textovej časti, vydaný v tomto roku, stal sa vítaným dokumentom záujemcov o históriu.

Známy slovenský vynálezca Jozef MURGAŠ sa v patentovaní prenosu telegrafných správ v Morseovom kóde nepresadil. Patrí mu jediné prvenstvo – a to v dvojtónovom prijímaní správ v Morseovom kóde.

Konferencia okrem iného navodila tichý proces oddeľovania zrna od pliev v okridlených výrokoch o Murgašom vynálezcovstve, ktoré sa zaužívali namiesto vierohodnej faktografie v mnohých textoch viacerých, nielen slovenských autorov. Niektoré sa zotrvačnosťou dostali aj do príspevkov zborníka. Napríklad v jednom z úvodných pozdravných prejavov oficiálnych hostí konferencie odznel výrok: „Rádio, televízia, internet, bez ktorých si už nevieme predstaviť svet, by bez neho neboli tým, čím sú. Jozef Murgaš ako prvý na svete uskutočnil rádiový prenos hovoreného slova a svojimi patentmi si získal uznanie celého sveta.“ Výrok je nepravdivý, nestojí na dôkazoch, jeho konštruktéri sú známi, ich myšlienky sa v obmenách stále šíria.

ZASLÚŽENÁ ÚCTA

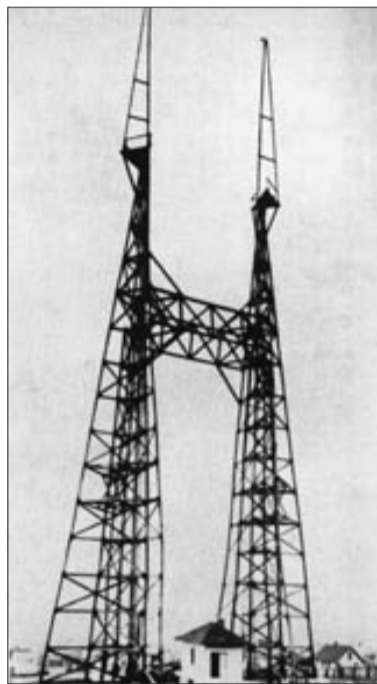
Vzdávame zaslúženú úctu dielu Jozefa Murgaša ako kvalifikovanému kňazovi katolíckej cirkvi a akademickému maliarovi oltárnych obrazov, portrétov a krajínok. Nemať však šťastie ako voľnočasový vynálezca amatér pri voľbe námetov na zlepšenie bezdrôtovej telegrafie v USA. Napriek preukázanej technickej tvorivosti nemohol sa celý oddať elektro-technike, spreneveriť sa pôvodnému povolaniu, ktorým sa živil. Jemu, čestnému prístahovalcovi do USA, chýbal tiež kontakt so zázemím domácich finančných a priemyselných kruhov.

Murgašovo vynálezcovstvo nebolo úspešné. Dnes v ére vedomostného prevratu sa to dá dokázať. Murgašova osobnosť však nič nestratí na veľkosti. Možno práve naopak, pretože vyrovnáť sa s neúspechom nie je nikdy ľahké. A on to dokázal.

PATENTOVÁ PRAX

Získať patent v USA na prelome 19. a 20. storočia nebolo ťažké. Patentový úrad USA sa správal ako podnikateľský subjekt s príjmami za poskytovanie patentových služieb od prihlasovateľov patentových spisov a vlastníkov patentových práv. Jeho záujmom bol nárast prihlasovateľov a minimum spoluzodpovednosti za kvalitu obsahu patentových spisov. Priznanie patentu neznamenal úradnú záruku jeho originalnosti, patentovej čistoty ani budúceho výnosu z prípadného priemyselného využitia.

Doteraz publikované výroky o Murgašových patentoch u nás boli neobjektívne. Preceňovali spoločenský význam, ktorý mali pre USA a Európu. Svedčí o tom najmä skutočnosť, že nenašli realizátorov na ich priemyselné využitie nikde vo svete, aj keď za hranicami USA Murgašove patentové práva neboli chránené. Neprinesli užitočnosť pre vedu ani pre prax v službách verejnosti. Murgašove patenty a jeho praktické pokusy s bezdrôtovou aparatórou na prenos telegrafných správ v Morseovom kóde nepredstihli a neprevýšili prínos patentov pre USA R. Fessendena, H. Shoe-

makera, S. Stoneho, L. de Foresta a či Taliana G. Marconiho.

JEDINÉ SVEDECTVO

Prvý, kto sa podujal napísať životopisné dielo o J. Murgašovi, bol americký Slovák Stephen Joseph Palickar. Kniha vyšla v roku 1950, dvadsať rokov po smrti J. Murgaša, z pochlebovania teda autora obviňovať nemožno. Ale už vo štvrtej kapitole knihy sa Palickar nechal uniesť zveľbovaním Murgašovho vynálezcovstva, čím položil základy budúceho legendarizovania jeho pokusov. Správa o údajnom Murgašom prenose reči bez drôtu v roku 1905 neprenikla na verejnosť. Je o ňom len jediné svedectvo St. Palickara na strane 88 a 89 spomínanej knihy. Opiera sa o výpoveď korunného svedka Johna Stengera, obyvateľa Wilkes Barre, ktorá je nedoložená faksimile alebo fotokópiou podpísaného zápisu. Niektorému z neskorších čitateľov Murgašovho vynálezcovstva Palickarove výroky stačili na úsudok, že šlo o Murgašove svetové prvenstvo. Ten niekto, podobne ako Palickar, urobil len povrchný informačný prieskum, ak mu unikli patentmi podložené a tiež

Reverend Jozef MURGAŠ

inak zadokumentované úspešné pokusy s prenosom reči vynálezcov R. L. De Moura (roku 1900), R. Fessendena (1900 a 1906), V. Poulsena (1903), F. J. McCartyho (1903), Th. E. Clarka (1905), L. De Foresta (1906) a F. Collinsa (1906).

SKLAMANÍ AKCIONÁRI

Jozefovi Murgašovi prináleží jediné svetové prvenstvo – v patentovaní a vo verejnom predvedení dvojtónového prijímania správ v Morseovom kóde cez telefónne slúchadlá na výstupe telegrafného prijímača iskrovej telegrafie z roku 1905. Ekonomický prínos zaviedenia Murgašovej metódy prenosu správ by nebol komerčne výhodný, preto sa nikde vo svete nezačala používať. Prvé dva Murgašove patenty, už vo vlastníctve akciovej spoločnosti UAT Co., neprinesli očakávaný záujem investorov a spoločnosť navyše počas finančnej krízy v USA v roku 1907 utrpela prepád akcií na burze. Mnoho akcionárov prišlo o vklady a Murgašove akcie boli tiež bezcenné. Akcionári, ktorí nepoznali obchodné (zmluvné) prepojenie medzi Murgašom a UAT Co., považovali aj jeho za priameho spoluvinníka neúspechu spoločnosti. Mohol to byť jeden z dôvodov, prečo o jeho početných patentových prihláškach v nasledujúcich rokoch ani regionálne noviny neinformovali. Pravdepodobne nechceli dráždiť sklamaných akcionárov.

Variácie na Palickarove slovné konštrukcie, ako sme už na to upozornili na začiatku, našli sme v textoch napísaných na uctenie si sto päťdesiateho výročia narodenia J. Murgaša. Škoda, že okrem chybných výrokov obsahujú aj chybné a zmanipulované údaje autorov, napríklad v brožúrach Jozef Murgaš a súčasnosť a tiež Jozef Murgaš – bezdrôtová telegrafia, rádio, mobilná komunikácia, ktoré sú dostupné na internetovom portáli <http://ncpvat.cvtsir.sk>. Svoju tendenčnosťou dezinformujú najmä študujúcu mládež. Príležitostne slúžia novinárom, ktorí pridanou hodnotou vlastnej fantázie pomáhajú tvoriť a šíriť legendu o Murgašom vynálezcovstve.

(Text je na potrebu publikovania krátený a doplnený medzititulkami.)

Od odchodu Ervína LAZARA do večnosti uplynuli tri desaťročia Uctili si pedagóga, vedca a matičiara

Uprostred októbra tohto roka sa v Prešove uskutočnila slávnostná spomienka na doc. PhDr. Ervína LAZARA, CSc., významného literárneho vedca, pedagóga a matičiara. Účastníci pekného a hodnotného podujatia si dôstojným spôsobom pripomenuli jeho životné osudy a záslužnú činnosť pri príležitosti tridsiateho výročia jeho úmrtia.

Sláva JURKOVÁ, Ladislav BARTKO – Foto: Marko GAJDOŠ

Ervín Lazar sa narodil v roku 1905 v Spišskej Novej Vsi. Po získaní základného a stredoškolského vzde-

ČRTA

lania v rodnom meste, vysokoškolského v Bratislave a po dvojročnom učiteľskom pôsobení v Liptovskom Mikuláši sa od roka 1932 jeho životné osudy natrvalo spojili s Prešovom a jeho širším okolím. Výrazne sa tu zapísal do dejín východoslovenského školstva, vedy a matičného hnutia. V rokoch 1932 – 1945 pôsobil ako profesor na evanjelickom kolegiálnom gymnázium, v rokoch 1953 – 1959 ako prednásateľ na Filologickej fakulte Vysokej školy pedagogickej

a neskôr ako vedúci kabinetu cudzích jazykov v Krajskom pedagogickom ústave v Prešove. Istý čas pracoval aj v Mestskom múzeu v Sabinove. Venoval sa problematike dejín slovenskej literatúry, pričom sa zameriaval najmä na osobnosti, ktoré pôsobili na východnom Slovensku. Je autorom monografickej práce o Jonášovi Záborskem, viacerých vedeckých štúdií o iných osobnostiach (napríklad o študentských rokoch P. O. Hviezdoslava v Prešove, B. Nosákovi-Nezabudovi), odborných článkov a recenzií.

Svoje miesto má aj v dejinách Miestneho odboru MS v Prešove. V roku 1968, keď sa Prešov stal jedným z významných centier obnovujúceho sa matičného hnutia na Sloven-

sku, sa ako predseda literárnej sekcie vo výbore MO MS výraznou mierou pričínil o veľký rozmach matičnej činnosti v metropole Šariša. Pre tieto jeho zásluhy mu pri príležitosti stého výročia narodenia z iniciatívy MO MS a finančnej pomoci mesta i evanjelickej cirkvi a. v. v Prešove na priecheli budovy evanjelického kolégia odhalili v roku 2015 pamätnú tabuľu.

Na spomienkovom akte sa zúčastnila delegácia MO MS v Prešove, ako aj členka DV MS a predsedníčka OBR MS v Prešove i MO MS v Ličartovciach Mária Murziková, ktorá po slávnostných službách Božích v Chráme Svätej Trojice (celebrant Mgr. J. Bakalár) zarecitovala báseň od G. Zvonického

Naša slávobrána. Predseda MO MS v Prešove Ing. Pavol Kleban vo svojom príhovore pripomenul význam osobnosti Ervína Lazara, vyzval prítomných k vyznávaniu skutočných hodnôt – kresťanstva, vlastenectva i k zachovávaniu tradícií a nášho mate-rinského jazyka – a položil veniec k jeho pamätnej tabuľi. V duchu hesla „Nezabúdajme na odkaz našich predkov!“ sme takto spoločne vyjadrili úctu a vďaka tejto významnej osobnosti.

Bratislava má bustu svojho prvého slovenského župana Samuela ZOCHA

Zabúdaný autor Martinskej deklarácie

Veronika MATUŠKOVÁ, hovorkyňa Matice slovenskej – Foto: MS, Maroš MAČUHA

Autorovi pôvodného návrhu Deklarácie slovenského národa Samuelovi ZOCHOVI odhalili bustu 29. októbra na budove bývalého Župného domu v Bratislave. Za prvou bustou zároveň prvého slovenského bratislavského župana stojí Matica slovenská v spolupráci s OZ Skrášlime Slovensko, Národnou radou SR, s finančnou podporou predsedu vlády SR Petra Pellegriniho aj samotnej Matice. Po odhalení ustanovížeň pripravila odborný seminár na tému Samuel Zoch.

RIPORT

„Samuel Zoch bol jedným z významných autorov Deklarácie slovenského národa, ktorou sa slovenský národ pred sto rokmi prihlásil k spoločnému štátu Slovákov a Čechov a vznikla tak prvá Československá republika. Je to významná slovenská osobnosť a mnoho ľudí toho o nej veľa nevie, čiže takýmto spôsobom ho chceme popularizovať,“ priblížil správca Matice slovenskej Maroš Smolec. Ako dodal, na osobnosti a udalosti nášho národa sa ustanovížeň snaží pozeráť objektívne. „Aj otázky o Deklarácii slovenského národa nie sú úplne jasné. Aký bol ten prvý text, ktorý pripravoval práve Samuel Zoch. Verím, že odborný seminár dal odpoveď na niektoré z nich.“

NEDOCENENÝ

Pamätnú bustu odhalil predseda Matice slovenskej Marián Gešper, bývalý prezident SR Ivan Gašparovič a generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Miloš Klátik. Autorka knihy Modranská stopa Samuela Zocha Agáta Petrakovičová Šikulová si myslí, že je to málo docenená osobnosť. „Už len preto, že bol autorom prvého návrhu deklarácie, mal by viac rezonovať po boku osobností, akými boli napríklad Vavro Šrobár, Andrej Hlinka a ďalší, ktorí sa spo-

Na budove bývalého Župného domu v Bratislave pribudla zásluhou MS busta jej prvého slovenského župana, autora Martinskej deklarácie Samuela ZOCHA.

vič a generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Miloš Klátik. Autorka knihy Modranská stopa Samuela Zocha Agáta Petrakovičová Šikulová si myslí, že je to málo docenená osobnosť. „Už len preto, že bol autorom prvého návrhu deklarácie, mal by viac rezonovať po boku osobností, akými boli napríklad Vavro Šrobár, Andrej Hlinka a ďalší, ktorí sa spo-

vič a generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Miloš Klátik. Autorka knihy Modranská stopa Samuela Zocha Agáta Petrakovičová Šikulová si myslí, že je to málo docenená osobnosť. „Už len preto, že bol autorom prvého návrhu deklarácie, mal by viac rezonovať po boku osobností, akými boli napríklad Vavro Šrobár, Andrej Hlinka a ďalší, ktorí sa spo-

Bustu Matúša DULU odhalili pred budovou Matice slovenskej v Martine
Iniciátor obnovenia Matice slovenskej

Text a foto: Veronika MATUŠKOVÁ, hovorkyňa Matice slovenskej

Matica slovenská slávnostne odhalila pred svojou budovou v Martine bustu Matúša Dulu, iniciátora a signatára Deklarácie slovenského národa. Symbolicky tak urobila 30. októbra, teda presne sto rokov od prijatia tohto dôležitého národného dokumentu. Ďalšej významnej osobnosti našich dejín bola vzdaná úcta aj vďaka finančnej podpore Úradu vlády SR. Matica slovenská sa v tomto roku špeciálne venuje slovenským osobnostiam a udalostiam, ktoré stáli pri rozhodujúcich momentoch v histórii Slovákov a Sloveniek.

„Matúš Dula je do istej miery neoprávnene zabudnutou postavou slovenských dejín. Ak vezmeme do úvahy jeho rôznorodé aktivity pre národ, ako aj taktickú politickú vyspelosť najmä v roku 1918, máme jednoznačnú povinnosť si ho pripo-

Počas osláv storočnice Deklarácie slovenského národa odhalili v Martine pred budovou Matice slovenskej portrétnú bustu Matúšovi DULOVI, ktorý má bezprostrednú zásluhu na jej skoncipovaní a prijatí.

meniť, aby sa stal živou súčasťou predsveta Matice slovenskej Marián Gešper, ktorý zároveň inicioval kolektívnej pamäti národa,“ uviedol Gešper, ktorý zároveň inicioval

mínajú oveľa viac.“ Na odbornom seminári predstavila jeho rôznorodú činnosť v Modre, kde pôsobil ako evanjelický farár. „Mnohým ľuďom sa zdá, že Samuel Zoch bol úspešným človekom, ale jeho osobný život bol takou malou tragédiou. Stratil svojho jediného syna Stanka, od čoho sa odvíjala celá jeho dobročinná a altruistická práca. Venoval sa osirelým deťom a podporoval študentov či farárov,“ doplnila.

POSLOVENČIL BRATISLAVU

Samuel Zoch bol v Bratislave podľa riaditeľa Slovenského historického ústavu MS Ivana Mrvu populárnym županom. „Uvedomoval si, že mestu po obsadení československým vojskom bez boja stále hrozia nepokoje. Vo februári 1919 tu došlo k vzburе a strelbe, ale Zoch upokojil situáciu, lebo rokoval aj s Maďarmi, aj s Nemcami a dohodol podmienky spoluzitia, aby sa také veci už neopakovali.“ Pracoval na poslovenčení Bratislavy a normalizácii pomerov. Napokon sa však dostal do konfliktu s pražským centrom aj s ministrom Šrobárom. „Administratívnym rozhodnutím boli v Bratislave a v župe pozbavení miest okrem maďarských aj mnohí slovenskí učítelia, proti čomu ostro protestoval a nakoniec aj preto rezignoval. Českej verejnosti adresoval list, v ktorom upozorňoval, že na Slovensko prišli mnohí nehodní úradníci a učítelia a že práve tento fakt môže byť príčinou rozkolu medzi Čechmi a Slovákmi, čo sa aj neskôr stalo,“ ozrejmil historické súvislosti Ivan Mrva.

odhalenie busty Matúša Dulu. Na kultúrnom podujatí sa zúčastnil aj predseda Národnej rady SR Andrej Danko, štátny tajomník rezortu diplomacie Lukáš Parížek, generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Miloš Klátik a ďalší predstavitelia inštitúcií, organizácií a samosprávy. „Je pre mňa neskutočná česť, že som mohol byť na odhalení busty Matúša Dulu, ktorú si právom zaslúži. Bez ľudí ako on by nebolo ani dnešné slobodné Slovensko. Je jeden z dejateľov, ktorí si zaslúžia oveľa častejšie pripomínanie,“ povedal predseda NR SR Andrej Danko. Podľa predsedu Matice slovenskej je táto osobnosť inšpiratívna aj v súčasnosti: „Dula spája boj za národnú i občiansku spoločnosť, matičnú ideu i kresťanské presvedčenie. Ako advokát sa snažil o spravodlivosť a neuveriteľnú vytrvalosť prejavil medzi zložitými rokmi 1875 až 1918.“ Matúša Dulu si matičiari zároveň pripomínajú ako spolupredsedu ustanovížeň po jej oživotvorení v roku 1919. Aj vďaka nemu bola postavená druhá matičná budova v Martine.

MATIČNÉ DEPEŠE

Dedičstvo otcov

Pod garanciou Mons. Františka Rábeka, ordinára OS a OZ SR, sa v nedeľu 28. októbra popoludní v Parku Andreja Hlinku v Bratislave-Ružinovce uskutočnila spomienková slávnosť pri príležitosti sto jedynásteho výročia Černovskej tragédie a v tamojšom Kostole sv. Vincenta de Paul sa obetovala svätá omša za jej martyrov.

Popoludnie so Seifertom

Matičiari v Spišskej Novej Vsi si významné sté výročie vzniku ČSR pripomenuli aj tvorbou nositeľa Nobelovej ceny za literatúru Jaroslava Seiferta. Literáta si priblížili videoprezentáciou aj hovoreným slovom. Básne z jeho bohatej tvorby recitovali členovia DS Hviezdoslav v slovenskom preklade Jána Zambora.

Vyhodnotili kroniky

V piatok 19. októbra vyhodnotili v Martine 10. ročník celoslovenskej súťaže o najlepšiu kroniku obce a mesta, v ktorej tohto roku organizátori – NOC, SNM, ZMOS a SNK – hodnotili tridsaťtri kronik a päťdesiatdeväť monografií. Mimoriadnu cenu udelili Mestskej kronike Žiliny, ktorú nepretržite od roku 1989 vedie dlhoročný kronikár mesta Ján Štofko.

Poznávali vlasť

MO MS v Košiciach-Severe v spolupráci s D MS v Košiciach s finančnou podporou MS v Martine zorganizoval v rámci Roka Európskeho kultúrneho dedičstva dvojdný poznávací zájazd do Kremnice a Banskej Štiavnice, kde sa všetci účastníci mohli presvedčiť, že Slovensko je skutočne bohaté na rôzne pamätihodnosti, unikáty aj na osobnosti, ktoré tieto skvelé diela umu, talentu a vynachádzavosti dokázali pred stáročiami vytvoriť.

Miss folklór 2018

Študentka prvého ročníka etnológie na UKF v Nitre, krásna talentovaná mladá matičiarka, herečka, kostymérka i krojárka Romana Mačičová, ktorá sa od štrnástich rokov pohybuje na divadelných doskách aj v zákulisí v D MS v Komárne, kde sú jej domovskými súbornými známymi Slovenskí rebeli a Dramaták, sa prebojovala do finále súťaže Miss folklór 2018. A nie je bez šance na úspech, lebo vo voľnej disciplíne sa predstaví tým, čo je jej najbližšie – módnou prehliadkou párt a iných ľudových zaujímavostí a súčasťou odevov vlastnoručnej výroby. Romana účinkovala v predstaveniach Slečna Loreline, Život a Sen noci svätajánskej; do nového predstavenia Rebelov s názvom Taľafatky najbližšie navrhne celú krojovanú výpravu a pre Dramaták vytvorila aj partu k výnimočnému svadobnému kroju z Parchovian.

Pripravuje Emil SEMANCO

Ad.: Vystúpenie Maroša SMOLCA v rádiu Infovojna 22. októbra
Povzbudenie vlastencom aj nerozhodným

Pripravil Rudolf SLEŽÁK – Ilustrácia: Ľubomír KOTRHA

Patrím k tým, čo si v pondelok 22. októbra vypočuli vystúpenie Maroša SMOLCA v internetovom rádiu Infovojna. Nebol som sám, kto strávil doobedie pri tomto užitočnom rozhovore, ktorý určite zaujal každého matičiara. No nielen matičiara, ale každého človeka, ktorému osud slovenského národa a jeho identity leží na srdci...

Takí poslucháči reagovali na spomínané vysielanie zo všetkých kútov Slovenska, dokonca i zo zahraničia, a dočkali sa aj odpovede. Rád by som priblížil pocity ľudí, ktorých doteraz Matica až tak nezaujímala alebo o nej vedeli iba málo. Citujem z mailu Jarmilky Fridrichovej z Petržalky, o ktorom si myslím, že by som nemal ostať nepovšimnutý, lebo zastupuje celé spektrum iných poslucháčov: „Stále mi vrta v hlave ten rozhovor a nechápem, prečo sa o takýchto témach nedozvedáme aj z našich verejno-právnych médií, rozhlasu, televízie...? Mne trebárs

veľmi prekážajú všelijaké nápisy v angličtine po obchodoch, uliciach, námestiach, na zástavkách MHD a pod. Spomeniem aspoň niektoré: Panorama City, aj keď to bola Čulenaova ulica, Twins City, čo v preklade znamená dvojčatá mesta – no vždy to bola Ulica 29. augusta. PPA Control? Ani starý Bratislavčan nevie, či je to ulica, alebo budova... Alebo Fast Food – rýchle občerstvenie. Angličan vie, čo to znamená, ale Slovákovi to nič nehovorí. Ten si kúpi niekde na rohu párok v rožku – hot dog – a ani len netuší, že si kupuje „horúceho psa“...

A pani Fridrichová v reakcii pokračuje: „Občas mám dojem, že žijem niekde v cudzom meste, a nie v hlavnom meste Slovenska... Vstúpila som do vestibulu jedného slovenského gymnázia a už vo dverách ma privítal nápis: Apple day, čo znamená Jablkový deň. Isteže je to zdraviu prospešná akcia, ale prečo v angličtine? Preboha, veď žijeme na Slovensku, povedzme si to po slovensky. To sme už úplne stratili rozum? A ešte jeden príklad, ako je to s naším národným povedomím a národnou identitou. Stačí prejsť päť kilometrov od Bratislavy do

Rajky, kde už vybudovali veľký komplex bytov a rodinných domov, v ktorých žijú iba Slováci. Nech si však nikto nemyslí, že kvôli nim by domáci Maďari pomenovali ulice v slovenčine. Kdeže!

Bol by hriech nevypočúť si názor hrdej Slovenky, ktorá sa naučila hovoriť a písať po anglicky, keď ešte neboli tie nápisy a názvy na každom plote alebo budove. A pritom máme „jazykový zákon“ aj príklady vo svete, kde si vedía s neproduktívnym preberaním cudzích slov a anglicizmami poradiť.

OČAMI MATIČIARA

Miestny odbor Matice slovenskej v Obyciach počas nedávnej slávnostnej výročnej členskej schôdze bilancoval svoju činnosť a ako viac ráz oprávnene zaznelo, tunajší matičiari v uplynulých rokoch výrazne ovplyvňovali život a dianie v tejto horskej obci. Preto bol aj dôvod udeliť Miestnemu odboru MS striebornú medailu Matice slovenskej.

Kronika naplnená vlasteneckými činmi

Na priestore tohto príspevku ani zďaleka nemožno obsiahnuť celú matičnú históriu Obýc. Vyzdvihneme z nej aspoň najdôležitejšie okamihy, ktoré výrazne formovali kultúrne a národné dianie v obci, ale aj v širšom okolí. Už krátko založení tunajšej matičnej organizácie vstúpili jej členovia do povedomia spoluobčanov prezentáciou tradičných zvykov v čase Vianoc. Súčasťou všetkých obyčkových slávností bol od začiatku spevokol Skerešovanka. Tá bola častým hosťom a reprezentantom na podujatiach aj v celom Nitrianskom kraji, na podujatiach organizovaných Maticom slovenskou či na rôznych festivaloch. Vystupovala na niekdajších Pribinových slávnostiach v Nitre, od roka 1993 bola stabilným účastníkom Cyrilo-metodských slávností, populárneho Agrokomplexu i prehliadok seniorských spevokolov v Západoslovenskom kraji. Jej kroniku zdobia tiež zápisy z úspešných zahraničných vystúpení. Členovia MO MS sa zaslúžili o ďalší rozvoj dychovej hudby v obci, ktorej história siaha až do roka 1902. Väčšina členov starej dychovky boli aj matičiari. Súčasná zostava dychovky sa od roka 1994 formovala zo žiakov miestnej základnej školy zásluhou matičiara Jozefa Šabu. Tak z pôvodného detského súboru Matičiarik vyrástli skvelí hudobníci DH Obyčanka. Spomenúť treba tiež aktívny ochotnícky divadelný krúžok. Od roka 1969, keď krúžok pôsobil pri MO, do roka 1973 odohrali matičiari v Obyciach a okolitých obciach či mestách spolu jedenásť inscenácií. Po zrušení MO sympatizanti Matice ešte v roku 1974 uviedli Urbánkov Kamenný chodníček a v marci 1975 pri tridsiatom výročí oslobodenia obce spoločne s inými divadelníkmi predviedli hru Rušná žatva s témou SNP, ktorej autorom bol obyvateľ Obýc Štefan Petrovič. Pravidelné boli aj zájazdy tunajších matičiarov po celej našej vlasti s cieľom poznať jej históriu. Obľúbenými a pravidelnými podujatiami boli i výročia jubilantov...

Súčasťou výročnej členskej schôdze bolo tiež pripomenutie stého výročia vzniku Československej republiky, opäť vo fundovanom podaní obecnej a cirkevnej archi-várky A. Šabovej. Popoludnie spestrilo vystúpenie spevokolu Skerešovanka a recitácia vlastných básní Kamily Turzovej.

Veronika BILICOVÁ,
Dom MS v Nitre

Brigáda matičiarov na Národnom cintoríne v Martine

Čistili hroby národných dejateľov

Text a foto: Veronika MATUŠKOVÁ

Pred blížiacimi sa oslavami storočnice prijatia Deklarácie slovenského národa a vzniku prvého štátu Slovákov a Čechov si matičiari uctili slovenských dejateľov očistením tridsaťjeden hrobov na Národnom cintoríne v Martine. Ich nezištnú aktivitu na národnej kultúrnej pamiatke v centre mesta uvítala aj martinská samospráva.

Zamestnanci Matice slovenskej obeťavo pred Sviatkami všetkých svätých a Pamiatky zosnulých dobrovoľne čistili hroby na Národnom cintoríne v Martine, ktorý je národnou kultúrnou pamiatkou.

Čistenie hrobov inicioval Miestny odbor MS v Martine a riaditeľ Archívu MS Pavol Madura. Členovia odboru a zamestnanci Matice slovenskej strávili v pondelok 15. októbra niekoľko hodín brigádou na Národnom cintoríne, na ktorý sa plánujú ešte vrátiť. „Zatiaľ sa nám podarilo očistiť tri desiatky hrobov slovenských národovcov a vlastencov, medzi inými Štefana Krčméryho, Anny Jesenskej, Iza-

bely Textorisovej či Viliama Paulinyho-Tótha a Mudroňovcov. Pokračovať budeme 29. októbra na ďalších hroboch našich dejateľov,“ prezradila Taťana Sivová, predsedníčka martin-ského miestneho odboru.

Matičná iniciatíva súvisí s pripravovanými oslavami stého výročia prijatia dôležitého dokumentu Deklarácie slovenského národa z 30. októbra 1918, ktorý je známy aj ako Martinská deklarácia. Signatári

ňou vyslovili sebaurčovacie právo slovenského národa a ustanovili Slovenskú národnú radu za jedinú predstaviteľku oprávnenú vystupovať v mene Slovákov. „Čistenie hrobov slovenských osobností bolo zároveň príležitosťou na zamyslenie nad ich celoživotnou prácou pre spoločnosť, ako aj nad tým, aký odkaz zanecháme my našim deťom,“ dodala predsedníčka Taťana Sivová.

Na slávnostnom koncerte zazneli skladby rôznych štýlov aj ľudové piesne

Brezniansky spevokol oslávil štyridsiatku

Daniel RAKYTA – Foto: Milan Pivovarčí

Prvú októbrovú sobotu sa v breznianskej synagóge uskutočnil jubilejný koncert pri príležitosti štyridsiateho výročia Speváckeho zboru mesta Brezno. Kolektív vznikol v roku 1978 pri Mestskom osvetovom stredisku v Brezne pod názvom Komorný ženský zbor, ktorý dirigoval učiteľ ľudovej školy umenia Ján Souček. Umelecké vedenie tohto telesa v roku 1984 prevzal profesor Milan Pazúrik, pod ktorého taktovkou zbor pracuje dodnes.

V roku 1990 sa zbor rozšíril o mužskú spevácku zložku a vystupuje pod názvom Spevácky zbor mesta Brezno. Vo svojom repertoári má skladby všetkých štýlových období vrátane populárnych a ľudových piesní. Okrem mnohých podujatí na Slovensku zbor účinkoval i na rôznych festivaloch a súťažiach v Grécku, Nemecku, Srbsku, Rakúsku, Poľsku, Maďarsku, Rumunsku, vo Francúzsku, v Taliansku a Českej republike a je držiteľom mnohých ocenení. V súčasnosti v zbore pôsobí približne štyridsať členov, ktorí pre svoje publikum pripravili slávnostný program.

Na jubilejnom koncerte odzneli skladby rôznych žánrov. Poslucháči si vypočuli skladby Vojtecha Wicka Pieseň na dobrú noc, Eugena Suchoňa Aká si mi krásna, Jána Šutinského z Východnej dievčatá, Oldřicha Halmu Na mjavu vyšla hviezda, Verdieho Zbor Židov z opery Nabucco, pieseň Na Kráľovej holi

Spevácky zbor mesta Brezno oslavuje štyridsať rokov účinkovania

z cyklu tri ľudové a ďalšie. Oslávenci prišli svojimi vystúpeniami poďakovať členovia Detského speváckeho zboru Úsmev pri Základnej umeleckej škole

v Brezne a Ženská spevácka skupina Folklorneho súboru Mostár. Jubilejní kolektív pozdravil aj viceprimátor mesta Brezno Ján Králik.

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V SNN č. 40/2018 sme sa pýtali na významného slovenského medailéra, ktorý prakticky celý tvorivý život prežil v Paríži. Ako pomôcka vám, vážení čitatelia, mali pomôcť spomienky iného významného slovenského umelca Jána Zoričáka, ktorý tiež žije a tvorí vo Francúzsku. Správne odpovedali tí z vás, ktorí napísali, že sme mali na mysli Williama Schiffera, ktorý sa narodil v Trnave, tu aj začínať umeleckú dráhu ako divadelník a potom do konca druhej svetovej vojny pôsobil v Nitrianskom ľudovom divadle, kým sa nerozhodol odísť do cudziny. Ceny za správne odpovede od nás dostanú: Ivan Šarkan, Martin; Marián Masnica, Makov; Edita Štípalová, Spišská Nová Ves.

• Dnes nás zaujíma, na aké neduhy sa primárne zameriavajú lekári a terapeuti v kúpeľoch Vyšné Ružbachy?

Stručné odpovede posielajte na redakčnú adresu našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej do 20. novembra t. r.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

10. novembra

– pred päťsto tridsiatimi piatimi rokmi sa narodil náboženský reformátor Martin Luther (1483 – 1546), ktorého učenie ovplyvnilo aj naše dejiny a luteráni, teda evanjelická cirkev, mala významný podiel na vzdelanosti a národnom uvedomovaní Slovákov najmä 19. storočí

– päťnásť rokov od smrti maliara a grafika Karola Ondreičku (1944 – 2003)

11. novembra

– pred sto rokmi (1918) pod tlakom udalosti abdikoval posledný náš panovník rakúsko-uhorský cisár Karol I.

– v roku 1918, niekoľko dní po tom, čo sa obyvatelia dediny Čhtelnica rozhodli pripojiť k Česko-Slovensku, vtrhli sem oddiely maďarských gardistov, obec podpálili a kto sa odvážil hasiť, toho zastrelili; zahynulo jedenásť ľudí

12. novembra

– pred dvesto päťnástimi rokmi (1803) na evanjelickom lýceu v Bratislave začala činnosť slovenská katedra, budúce pôsobisko Ludovíta Štúra a centrum národného obrozenia

– rusínski predstavitelia, žijúci v USA, vydali v roku 1918 prehlásenie o pripojení Podkarpatskej Rusi k Česko-Slovensku; 100. výročie

13. novembra

– v roku 1988 univerzita v Bologni, jedna z najstarších vysokých škôl, udelila A. Dubčekovi čestný doktorát – informovali o tom médiá na celom svete, okrem českých a slovenských; 30. výročie

14. novembra

– pred sto dvadsiatimi piatimi rokmi (1893) sa v Budapešti konala prvá porada zástupcov nemaďarských národov Uhorska; Slovákov zastupovali Pavol Mudroň a Samuel Daxner

– sto rokov (1918), čo národné zhromaždenie ČSR zvolilo za prezidenta Česko-Slovenska profesora T. G. Masaryka a vymenovalo vládu ČSR, ktorej predsedom sa stal Karel Kramář; Slovákov v nej zastupovali V. Šrobár ako minister zdravotníctva a správy Slovenska a M. R. Štefánik ako minister vojny, pritom ministrom obrany sa stal V. Klofáč, čo znamenalo jasné Štefánikovo poníženie, keďže vojna sa už skončila

15. novembra

– pred sedemdesiatimi rokmi (1948) schválil čs. parlament zriadenie táborov nútených prác

– spisovateľka Jarmila Blažková, predstaviteľka nového prúdu slovenskej prózy pred vyše polstoročím (Hykisch, Jaroš, Balga, Johanides a i.), by sa dožila osemdesiatich piatich rokov (1933 – 2017); preslávila sa najmä novelou Nylonový mesiac, po okupácii emigrovala do Kanady, kde prežila väčšinu svojho života a kde aj skonala

16. novembra

– Dočasné národné zhromaždenie ČSR v roku 1918 odobralo Slovenskej národnej rade všetky kompetencie a prenieslo ich na ministerstvo pre správu Slovenska; o dva mesiace pražská vláda SNR úplne zrušila

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi umrel podnikateľ, novinár a jeden z hlavných organizátorov života Slovákov v Amerike na začiatku 20. storočia Peter Viřa-zoslav Rovnianek (1867 – 1933)

(jč)